
CONSTANT MONTALD

Op 14 september a.s. zal het precies 100 jaar geleden zijn dat aan de Gentenaar Constant Montald de Prijs van Rome toegekend werd.

Wij maken van deze gelegenheid graag gebruik om eens de schijnwerper te richten op deze verdienstelijke, nu bijna vergeten artiest.

Wij doen dit aan de hand van een artikel dat de betreurde Pierre Kluyskens 25 jaar geleden schreef onder de titel

HERRIE, WOEDE EN VREUGDE OM DE ROMEPRIJS VAN MONTALD

Bijna even zeldzaam als de niet gedekoreerde Belgen, zijn vandaag de kunstenaars die niet een of andere Prijs, aksessiet of onderscheiding in hun curriculum vitae kunnen opgeven. Staat, provincie, stad en zelfs gemeente schrijven artistieke prijzen uit en op de lange duur zullen er jaarlijks in ons land zoveel prijzen voor schilder- of beeldhouwkunst worden uitgereikt als

Constant Montald. (Foto Stadsarchief).

dat in Frankrijk het geval is met de literaire prijzen.

Niet dat men de kunstenaars van elke onderscheiding en beloning moet beroven, integendeel, doch een Prijs moet nog iets te betekenen hebben en mag zomaar naar de eerste de beste niet gaan.

Vroeger waren er veel minder prijzen, doch wie er een behaalde bezat de sleutel die menig atelier, salon of verzameling opende : de onderscheiding was een optie op een voorspoedige toekomst.

Er was echter één prijs die de overige diep in de schaduw stelde, een prijs die de bekroning was van de beloften van een jonge artiest en die hem de poorte van sukses en roem wijdopen stelde : de Prijs van Rome die bij Koninklijk Besluit van 13 april 1817 door de Hollandse regering werd gesticht en die van meetaf zowel bij de kunstenaars - schilders, beeldhouwers, architecten en graveerders - als bij het publiek een geweldige bijval oogstte. Tot voor enkele jaren sprak men in de kunstmiddens nog met de grootste eerbied over de Grote Prijs van Rome, doch zoveel laureaten hebben later ontgoocheld dat deze Prijs geleidelijk devalueerde zoals dit ook het geval is geweest met andere prijzen als de Jeune Peinture of de Gode-charlesprijs.

De Prijs van Rome bracht ook zaad in 't bakje van de overwinnaar : eerst 1.200 gulden, later een jaarlijks pensioen van 4000 goudfr. gedurende vier jaar, bedrag dat voor de schilderkunst op 5000 fr. werd gebracht en geleidelijk werd omgezet in een studiebeurs die de laureaat in de mogelijkheid moest stellen zich gedurende enkele maanden of jaren in het buitenland te gaan bekwamen.

Meer echter dan het financieel mocht opbrengen, was het de konsekratie van een ontluikend talent, de bekendheid, de faam en al hetgeen er voor een ambitieuze kunstenaar uit mocht voortvloeien. Wij kunnen ons heden nog moeilijk inbeelden welke geestdrift zich in de vorige eeuw meester maakte van de bevolking wanneer zij vernam dat een zoon van de stad de zo fel begeerde en zo hoog aangeschreven Rome-prijs had gewonnen. Iedereen, en dat was ongetwijfeld het heuglijkste en het sympatiekste aspekt van de zaak, deelde in de vreugde van de overwinnaar en van diens familie. Feestkomitees werden in een oogwenk in Akademiën, wijk of herberg gesticht, triomfbogen opgetrokken en de dag van de intrede van de laureaat, viel hem een onthaal te beurt die een koning van jaloersheid had doen stikken.

De mensen waren toen veel minder egoïst dan tegenwoordig, zij konden nog eenvoudig gelukkig zijn om andermans geluk en zij konden en durfden hun fierheid, hun vreugde, hun solidariteitsgevoel nog vrije teugel laten. Het was te Antwerpen, Luik of Brugge, steeds dezelfde geestdrift van een menigte die op de doortocht van de stoet haar hart en haar trots uitgalmde, het waren dezelfde eerbewijzen vanwege de overheden die kultuur met geen hoofdletter schreven maar die er iets voor deden, het waren dezelfde

blijken van genegenheid van vriend en kennis, van gebuurten, van volksmaatschappijen.

*
* *

De Prijs van Rome bestond reeds meer dan een kwart eeuw toen in 1844 een Gentenaar voor het eerst de prijs, in de afdeling Bouwkunst mocht verwerven. Het was Adolf Hombrecht, een leerling van de Akademie en zijn hoogste onderscheiding viel samen met de uitroeping van een student van onze Alma Mater, De Laveleye, tot laureaat in de interuniversitaire wedstrijd. Hoe zij triomfantelijk door de Gentse bevolking op 15 oktober 1844 werden onthaald, zullen wij bij gelegenheid uit de doeken doen, omdat wij vandaag rechtstreeks overwippen naar de tweede Gentenaar die de Prijs van Rome in de wacht of liever uit het vuur sleepte : Constant Montald, in 1886, een Prijs die er geen was als de vorigen, want voor de eerste maal werd iemand tot laureaat uitgeroepen en werd nadien de uitspraak te niet gedaan!

*
* *

Constant Montald was nog geen 24 jaar oud wanneer hij aldus de hoogste sport van de kunstladder bereikte. Hij was immers te Gent op 4 december 1862 geboren uit een familie, wellicht van Italiaanse oorsprong, die zich alhier had gevestigd. Zijn vader was een nederige schoenlapper, arm aan geld, maar rijk aan optimisme en levensvreugde; hij liet de jongeling zijn weg door het leven kiezen en zo belandde Constant Montald in de avondlessen van de Akademie en op de schoolbanken van de Nijverheidsschool waar hij zich telkenjare wist te onderscheiden en zelfs een studiebeurs verwierf die hem in de mogelijkheid stelde naar Parijs te trekken waar hij zich op de monumentale kunst ging toeleggen en van meetaf blijk gaf van heel wat talent als decorateur, nml. in zijn reusachtige kompositie "La lutte humaine".

Uit Parijs stuurde Montald zijn deelneming in voor de Romeprijs voor 1886. Het onderwerp "Diagoras in triomf gedragen door zijn zonen overwinnaars in de Olympische Spelen" leek hem immers een kolfje naar zijn hand en nochtans vernielde hij zijn eerste ontwerp. Met verbeterd moed stelde hij zich opnieuw, drie weken vóór de vastgestelde datum, aan het werk en op 4 september 1886 bereikte hem en zijn geboortestad het nieuws dat hij tot laureaat was uitgeroepen!

Onmiddellijk nam het kollege van burgemeester en schepenen beslissing die de ganse bevolking van de stadsoverheden verwachtte : een triomfante-

lijk onthaal op 14 september te 17 uur, uur dat speciaal werd uitgekozen opdat iedereen, ook de schoolkinderen en de werklieden, de plechtigheden zouden kunnen bijwonen. Iedereen zette zich aan het werk en de aktiviteit was biezonder groot in de wijk van het Oud-Begijnhof waar de familie Montald een huis in de Verspeyenstraat betrok. Duizende mensen trokken als op bedevaart naar deze woning en kwamen zich de visu vergewissen van de versiering die in de gebuurte werd aangebracht.

Op 14 september arriveerden nog ettelijke honderden nieuwsgierigen per trein, paard of koets en het was een geweldige massa die getuige werd van een van de meest schitterende en sympatieke Blijde Intreden te Gent. Enkel Primus Hellebaut had zich destijds over een dergelijk onthaal mogen verheugen.

Het spektakel loonde in elk geval de moeite der verplaatsing, men riep “Le Montald”, men zong, jubelde, huilde op de doortocht van de stoet, het regende bloemtuien en kronen in de open koets, het kanon bulderde, de burgemeester verwelkomde de jonge laureaat op het stadhuis, talloze geschenken werden aangeboden, de menigte overrompelde de ordedienst, de stoet werd herhaaldelijk tot staan gebracht, mensen vielen in bezwijming, kinderen werden vertrap, Montald moest als een held aan het venster van de ouderlijke woning verschijnen, de ovatie van de ontketende menigte was geweldig, maatschappijen en fanfares, blauwe naast rode vanen en vaandels van kongregaties gingen zij aan zij in de optocht, meisjes in wit zondagskleed presenteerden bloemen, aan alle gevels wapperde de nationale driekleur en in de volksbuurten hief de menigte oude en Gentse liederen, de kantate van Artevelde, het “’t zijn de jongens van Gent” aan, en gans de nacht jubelde, zong en dronk het goede volk van Gent, op het sukses van de verdienstelijke jongen uit de Verspeyenstraat.

*
* *
*

Op het ogenblik dat de laatste feestvierders al waggelend bij dageraad huiswaarts keerden, kwam plots het ontstellend nieuws : de uitslag van de Romeprijs was bij ministerieel besluit nietig verklaard. De Prijs zo beweerde men, was toegekend geworden bij 4 stemmen op 9, als wanneer het reglement voorzag de de volstreckte meerderheid, dus 5 stemmen op 9, vereist was.

Op de eerste verslagenheid volgde spoedig een geweldige verontwaardiging : men had dagen gewacht, zelfs de officiële viering van de laureaat, vooraleer uit een verouderd reglement te voorschijn te halen, het kon dus enkel een komplot zijn tegen de Gentse volksjongen. De Gentse pers was woedend op die zgn. vitterijen van de Administratie terwijl de Brusselse bladen partij kozen voor de Minister en... onrechtstreeks voor de Brusselse

kandidaat die slechts tweede was gerangschikt geworden.

Het gevolg daarvan was dat de jury opnieuw werd bijeengeroepen op 19 september. Het geschiedde in een gespannen en alles behalve sereen klimaat want door de kranten had men reeds kunnen vernemen welke vier stemmen op naam van Montald en welke drie stemmen op naam van de Brusselaar Middelcer waren gebracht worden. De juryleden konden het aanvankelijk tot geen vergelijk brengen over de te volgen proceduur en Verlat, directeur van de Akademie van Antwerpen verliet uit protest de zaal; hij werd stante pede door De Taeye, directeur van de Akademie van Leuven vervangen. De uitslag luidde : Montald 6 stemmen. Middelcer 3 stemmen.

Een half uur later bereikte het nieuws de Gentse stede. In haar avonduitgave, schreef de Flandre Libérale : “En moins d’une demi-heure la nouvelle se répand par toute la ville. Tout les drapeaux sont aussitôt arborés. A l’heure où nous mettons sous presse, toute la ville est pavoisée. Une foule considérable se dirige vers l’ancien béguinage. La maison de M. Montald est envahie. Le canon tonne, presque sans relâche. C’est une joie générale”!

Zulks geschiedde op een zaterdag. Plakbrieven verschenen als bij wonder op de straatmuren : wij huldigen op maandag onze Montald. En zo werd de laureaat een tweede maal “tot spijt van wie ’t benijdt” gevierd.

Iedereen deelde opnieuw in de algemene vreugde. Op het Vleeshuis hing een groot plakkaat :

Gentsche mannen, slachterszonen

Komt in geestdrift alte maal

Onze primus hulde toonen

voor zijn dubbele zegepraal!

Het werd ditmaal een avondstoet, met fakkels, bengals vuur en vuurwerk, met serenades, met een volksbal en met dezelfde, misschien nog grotere, in elk geval nog dieper aangevoelde geestdrift.

Een unicum in de annale van de Prijs van Rome, een unicum ook in de lange reeks huldigen en feestelijkheden van Gent.

Pierre KLUYSKENS

(Met onze dank aan de familie Kluyskens voor de toelating tot re-publicatie).